

words पञ्चरत्न, नवरत्न, and चतुर्दशरत्न respectively.) -2 Anything valuable or precious, any dear treasure. -3 Anything best or excellent of its kind; (mostly at the end of comp.); जातो जातो यदुत्कृष्टं तद् रत्नमभिधीयते Malli; कन्यारत्नमयोनिजन्म भवतामास्ते वयं चार्थिनः Mv.1.30; अग्नेसरीभवतु काञ्चनचक्ररत्नम् Nāg. 5. 37; so पुत्र°, स्त्री° V. 4. 25; अपत्य° &c. -4 A magnet. -5 Water. -Comp. -अङ्कः N. of Viṣṇu's car. -अङ्गः coral. -अचलः, -रोहणः legendary mountain located in Ceylon and supposed to produce jewels at the rumbling of clouds for the benefit of all comers; श्रेणीवर्जनदुर्गशोनिबिडितव्रीडस्तु रत्नाचलः N. 12. 67. -अधिपतिः a superintendent of precious stones. -अतुविद्ध a. set or studded with jewels. -आकरः 1 a mine of jewels. -2 the ocean; रत्नेषु लोकेषु बहुध्वमर्थैरथापि रत्नाकर एव सिन्धुः Vikr. 1. 12; रत्नाकरं वीक्ष्य R. 13. 1. -आभरणम् an ornament of jewels. -आलोकः the lustre of a gem. -आवली 1 a necklace of jewels. -2 N. of a Nāṭikā attributed to Śrīharṣa. -कन्दलः coral. -करः N. of Kubera. -कर्णिका an ear-ring with jewels. -कुम्भः a jar set with jewels. -कूटः N. of a mountain. -खचित a. set or studded with gems. -गर्भः 1 Kubera. -2 the sea. (-र्भा) the earth. -च्छाया splendour of jewels. -त्रयम् 1 (with Buddhists) बुद्ध, धर्म and संघ. -2 (with Jainas) सम्यग् दर्शन, सम्यग् ज्ञान and सम्यक् चारित्र. -दर्पणः a mirror studded with jewels. -दीपः, -प्रदीपः 1 a jewel-lamp. -2 a gem serving as a lamp; अर्चिस्तुज्ञानभिमुखमपि प्राप्य रत्नप्रदीपान् Me. 70. -धेनुः a cow symbolically represented by jewels. -नखः a poniard with its hilt set with jewels; कटितटनिविष्टरत्नखः Dk. 2. 1. -नाभः N. of Viṣṇu. -नायकः a ruby. -निधिः 1 the ocean. -2 N. of Viṣṇu. -3 of Meru. -4 a wag-tail. -पञ्चकम् the 5 jewels (viz. gold, silver, pearls, the राजवर्त diamond and coral). -पारायणम् the sheet-anchor of all jewels; रत्नपारायणं नाम्ना लङ्किते मम मेथिलि Bk. 5. 89. -प्रभा the earth. -माला a jewel-necklace. -मुख्यम् a diamond. -राज् m. a ruby. -राशिः 1 a heap of gems. -2 the ocean. -वरम् gold. -वपुक्कम् the Puspaka car. -षष्ठी a vow or fast to be observed on the 6th day of a particular fortnight; it is a ग्रीष्मव्रत; अहं खलु रत्नषष्ठीमुपोषितासम् Mk. 3. -सानुः N. of the mountain Meru. -सू a. producing jewels; न मामवति सद्गीषा रत्नसूरपि मेदिनी R. 1. 65. -सूः, -सूतिः f. the earth.

रत्नवत् a. Abounding in, or full of, precious stones. -2 Decorated with jewels; आसेदिवान् रत्नवदासनं सः R. -ती The earth.

रत्निः m. f. 1 The elbow. -2 The distance from the elbow to the end of the closed fist, a cubit; अष्टरत्निर्महाबाहुः Mb. 8. 72. 30. -m. The closed fist. (This word appears to be a corruption of अरत्नि q. v.)

रथः [रम्यतेऽनेन अत्र वा, रम्-कथन्; cf. Up. 2. 2] 1 A carriage, chariot, car, vehicle; especially, a war-chariot. -2 A hero (for रथिन्); अपयातेषु पार्थेषु त्रयस्तेऽभ्यायम् रथाः

Mb. 1. 2. 92. -3 A foot. -4 A limb, part, member. -5 The body; cf. आत्मानं रथिनं विद्धि शरीरं रथमेव तु Kath. 1. 3. 3. -6 A reed. -7 Pleasure, delight. -Comp. -अक्षः 1 a carriage-axle. -2 a measure of length (=104 angulas). -अङ्गम् 1 any part of a carriage. -2 particularly, the wheels of a carriage; रथो रथाङ्गध्वनिना विजज्ञे R. 7. 41; Ś. 7. 10. -3 a discus, especially of Viṣṇu; चक्रधर इति रथाङ्गमदः सततं विभर्षि भुवनेषु रुढये Śi. 15. 26. -4 a potter's wheel. (-ङ्गः) the ruddy goose. °आह्वयः, °आह्वानः, °नामकः, °नामन् m. the ruddy goose (चक्रवाक); रथाङ्गनामन् वियुतो रथाङ्गभोगिबिम्बया । अयं त्वां वृच्छति रथी मनोरथशतैर्वृतः ॥ V. 4. 18; Ku. 3. 37; R. 3. 24; रथाङ्गाह्वानानां भवति विधुरम् Udb.; (the male bird is said by poets to be separated from the female at night, and to be united at sun-rise). °पाणिः N. of Viṣṇu; रथाङ्गपाणेः पटलेन रोचिषा Śi. 1. 21; दुरन्तवीर्यस्य रथाङ्गपाणेः Bhāg. -अभ्रः a reed cane. -अर्थकः a small carriage. -अश्वः a carriage-horse. -आयुधकः a kind of bow. -आरोहः one who fights from a chariot. -ईशः a warrior fighting from a chariot. -ईषा, -शा the pole of a carriage; रथेषाश्च रथेषामिः...संगतैः सहिताः Mb. 6. 46. 5. -उडुपः, -पम् the body of a chariot. -उद्रहः, -उपस्थः the seat of a chariot, the driving-box; रथोपस्थ उपाविशत् Bg. 1. 47. -कट्या, -कड्या an assemblage of chariots. -कल्पकः an officer who is in charge of a king's chariots. -करः, -कारः 1 a coachbuilder, carpenter, wheel-wright; रथकारः स्वर्का भार्या सजारा शिरसावहत् Pt. 4. 54. -2 N. of a caste called सौधन्वन (q. v.); तस्माद्त्रैवर्णिको रथकारः ŚB. on MS. 6. 6. 47; परिशेषाद्त्रैवर्णिको रथकारः स्यात् ŚB. on MS. 6. 1. 44. °न्यायः The rule according to which the रुढ अर्थ is stronger than the यौगिक अर्थ; cf. योगाद्बुद्धिर्बलीयसी. This is discussed and established in connection with the word रथकार by Jaimini and शबर in MS. 6. 1. 44-50. -कुटुम्बिकः, -कुटुम्बिन m. a charioteer, coachman. कूबरः, -रम् the pole or shaft of a carriage; कूबरा रथकूबरेः...संगतैः सहिताः Mb. 6. 46. 5. -केतुः the flag of a chariot. -क्षोभः the jolting of a chariot; रथक्षोभपरिश्रमम् R. 1. 58. -गणकः an officer who counts chariots. -गर्भकः a litter, palanquin. -गुप्तिः f. a fence of wood or iron with which a chariot is provided as a protection from collision. -घोषः the rattling of a chariot. -चरणः, -पादः 1 a chariot-wheel; घृतरथचरणोऽभ्ययाच्चलद्गुः Bhāg. 1. 9. 37; Dk. 2. 7. -2 the सुदर्शन wheel; रथाङ्गे चन्द्राकौ रथचरणपाणिः शर इति Śivamahimna 18. -2 the ruddy goose. -चर्या chariot-exercise, the use of a chariot, travelling by carriage; अनभ्यस्तः रथचर्याः U. 5; सारथे रथचर्यासु सज्जो भव सुशिक्षितः Bm. 1. 684. -जड्या the hinder part of a chariot. -ज्वरः a crow. -दुर्गम् the throng of chariots. -धुर f. the shaft or pole of a chariot. -नाभिः f. the nave of the wheel of a chariot; रथनाभिरिवाभिख्यायेत Ait. Up. 2. 4. 5. -नीडः the inner part or seat of a chariot. -पुंगवः a chief or distinguished warrior. -बन्धः 1 the fastenings or harness of a chariot. -2 a league of warriors. -महोत्सवः,